

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У роботі досліджено проблеми розвитку туризму в Україні. Особливу увагу автором питанню шляхів вирішення даної проблематики. В роботі розглядається еволюція розвитку рекреаційного туризму в Україні. Актуальність теми дослідження визначається відсутністю достатніх інвестицій в туристичну сферу країни, наявністю екологічних проблем та дією воєнного стану.

Ключові слова: рекреація, туризм, туристичний розвиток, рекреаційний туризм, рекреаційні ресурси.

The article examines the problems of tourism development in Ukraine. The author pays special attention to the issue of ways to solve this problem. The paper examines the evolution of recreational tourism in Ukraine. The relevance of the research topic is determined by the lack of sufficient investment in the tourism sector of the country, the presence of environmental problems and the effect of martial law.

Keywords: recreation, tourism, tourism development, recreational tourism, recreational resources.

Постановка проблеми. За останні роки галузь туризму стала важливим соціальним, і політичним явищем яке має великий вплив на економіку багатьох країн. Усього п'ятдесят років тому назад міжнародні подорожі здійснювали лише 25 мільйонів людей з усієї планети. Сьогодні кількість подорожуючих становить близько 1 мільярда 230 мільйонів. Зараз туризм можна назвати однією з найприбутковіших сфер. Близько 10% глобального ВВП припадає на туризм. Для порівняння: сільське господарство становить 4% від глобального ВВП. Загалом видів і підвидів туризму на сьогодні доволі багато. Але найбільш масовим видом туризму є рекреаційний туризм (на нього припадає до 70% всіх туристичних поїздок у світі). Одними з найбільш відвідуваних країн світу є Франція, Іспанія та Туреччина. Як бачимо, Україна, на жаль, в цьому списку не фігурує. Залучити туристів Україна зможе лише за умови комплексної розбудови туристичної інфраструктури та розвитком існуючих транспортних систем [1].

Мета роботи – виявити та дослідити актуальні проблеми та перспективи розвитку рекреаційного туризму в Україні. Обізначити про першочергові проблеми у курортній сфері та знайти шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що рекреація та туризм є одним з найприбутковіших видів бізнесу в сучасному світі. У країнах, які надають пріоритет розвитку рекреації та туризму, цей сектор послуг зростає більш швидкими темпами та стає не тільки все більш важливою частиною національної економіки, а й основним джерелом надходжень до державної скарбниці. Як основна мета подорожі, туристичні ресурси мають вирішальне значення для розвитку міжнародного та внутрішнього туризму. У цьому контексті туристичні ресурси визначають найважливіші економічні показники туризму, такі як: кількість туристів, ціни на послуги, сезонний розподіл і тривалість перебування. З точки зору туристично-рекреаційного потенціалу Україна має всі можливості стати туристичною дестинацією світового рівня, адже значну частину природного потенціалу складають: рекреаційні ландшафти (лісові, приморські, гірські), оздоровчі ресурси (мінеральні води та лікувальні грязі), природно-заповідні об'єкти (національні природні та регіональні ландшафтні парки, біосферні заповідники, парки-пам'ятки та ін.), території історико-куль-турного призначення (пам'ятки архітектури та містобудування, історико-архітектурні заповідники) тощо [2].

Багаті природні, кліматичні, культурні, історичні та етнографічні ресурси України створюють необхідні передумови для розвитку різних видів туризму. Більшість регіонів України мають туристичні ресурси, які належать до цих трьох груп, що дає можливість виходити на туристичний ринок з привабливими туристичними продуктами.

Рекреаційні ресурси – сукупність природно-технічних, природних, соціально-економічних комплексів та їх елементів, що сприяють відновленню та розвитку духовних та фізичних сил людини, її працездатності.

Рекреація – відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності; рекреація включає різноманітні види діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб та запитів.

Це унікальний ресурс для майбутнього розвитку туризму, рекреації та курортів і є найбільш збереженою частиною природного середовища.

Освоєні та потенційні рекреаційні території України (за винятком радіоактивних територій) займають 12,8% території країни. Мінеральні ресурси різного складу зустрічаються майже на всій території України. Найбільше ресурсів мають Карпати, особливо Закарпатська та Львівська області. Також є численні родовища в Луганській, Дніпропетровській, Полтавській, Хмельницькій, Черкаській, Київській та Донецькій областях. Не менш важливу роль у розвитку рекреації в Україні відіграють історико-культурні ресурси. До історико-культурних ресурсів належать пам'ятки культури, історії, архітектури, археології та етнографії, які важливим засобом задоволення пізнавальних та культурно-рекреаційних потреб [2].

Загальна кількість архітектурних та історичних пам'яток в Україні становить 48 690; їхня цінність і кількість значно варіюється від регіону до регіону. Областями з найбільшою кількістю архітектурних та історичних пам'яток, що охороняються державою та церквами, є Львівська (3 934), Київська (2 886) та Чернігівська (2 859). Найцінніші культурно-історичні ресурси знаходяться в Київській, Львівській, Тернопільській, Полтавській, Чернігівській областях та в Криму.

Найважливішим фактором ефективного використання рекреаційних ресурсів є розвиток туристичної інфраструктури. До неї належать готелі, мотелі, будинки відпочинку, гуртожитки, санаторії, заклади харчування, транспорт, розважальні заклади та туристичні об'єкти. Слід зазначити, що станом на початок 2009 року в Україні налічувалося 1258 готельних закладів. За формою власності 40 відсотків належать державі та місцевим органам влади, 57 відсотків - колективній власності та 3 відсотки - приватній власності. Рекреаційні заклади в Україні також характеризуються наявністю 33,04 санаторіїв і будинків відпочинку різних галузей і форм власності. Серед них 487 санаторіїв, 357 пансіонатів та інших закладів відпочинку (2015 рік), 235 санаторіїв, 38 будинків відпочинку, 68 баз відпочинку та 104 інші заклади.

Природньо - рекреаційні ресурси - природні та природно-технічні геосистеми, тіла, явища природи, які мають комфортні властивості для рекреаційної діяльності та можуть бути використані для її організації впродовж певного часу. Напрямок рекреаційної діяльності визначається рекреаційними і соціальними

потребами суспільства, загальною культурою населення. Він пов'язаний з обсягом і характером відрізків вільного часу і потребує для реалізації особливих властивостей простору. Рекреаційна діяльність – невід'ємна частина сучасного способу життя. Залучаючи у сферу цієї діяльності природні об'єкти, культурні комплекси, технічні системи та інші складові рекреаційного потенціалу, людина знаходить або формує, а суспільство розвиває особливі територіальні рекреаційні системи.

Одним з найважливіших факторів бальнеологічного відпочинку є наявність природних вод. Згідно з існуючими класифікаціями, їх можна розділити на 8 основних бальнеологічних груп. Води, що містять вуглекислі, сірководневі, залізисті, мис'яковисті, йодо-бромні, радонові, борні, слабомінералізовані води з високим вмістом органічних речовин. В Україні знайдені та досліджені майже всі мінеральні води. Найбільша кількість мінеральних джерел зосереджена на заході України, особливо в Закарпатській області. Джерела є також в Івано-Франківській, Харківській, Житомирській, Хмельницькій, Київській, Черкаській, Донецькій та Запорізькій областях. Окремі джерела стоять за формуванням таких відомих курортів, як Кумільник, Турскавець, Моршин та Немирів [2].

Основними проблемами даної галузі є, по-перше, відсутність достатніх інвестицій та зацікавленості держави, по-друге, екологічні проблеми і по-третє – війна, яка наразі є найголовнішою проблемою. Однак недостатньо мати інфраструктуру, призначену для туризму; її ключові елементи повинні не лише виконувати рекреаційну функцію, але й слугувати важливим чинником покращення загального соціально-економічного життя країни. Транспортні системи відіграють важливу роль у рекреаційній інфраструктурі. Це включає транзитні перевезення, організацію залізничного сполучення, розвиток автомобільних доріг, повітряного, морського та річкового транспорту.

Україні необхідно розвивати мережу автомобільних доріг, залізниць, аеропортів, морських і річкових портів. Повітряний, автомобільний, залізничний та річковий транспорт може забезпечити туристичний рух і звільнити місце для різних транспортних потужностей.

Під час воєнного стану закордонні подорожі, ймовірно, стали набагато менш популярними, ніж раніше. У перший місяць ситуація була нестабільною, і багато людей виїжджали закордон у пошуках порятунку. Однак поступово стало зрозуміло, що війна триватиме довго, і люди повинні були адаптуватися до нової реальності. З наближенням літніх місяців, традиційно пікового сезону для подорожей, попит знову почав зростати. Однак, падіння існуючих бронювань у порівнянні з попереднім роком всеодно є величезним. Також знизився рівень надходжень до бюджету. Руйнування туристичної інфраструктури внаслідок повномасштабної війни далося взнаки. Купівельна спроможність населення також знижується, як і потреба в подорожах для задоволення базових потреб. Але незважаючи на це, люди все одно намагаються відпочивати.

У першому кварталі цього року податкові надходження від готелів, туристичних об'єктів та кемпінгів зросли у 10 регіонах України. Найбільше зростання відбулося у Чернівецькій області, де туристичні оператори сплатили 5,1 мільйона гривень податків. Це на 98 відсотків більше, ніж за аналогічний період 2022 року.

Західні регіони України є одними з найкращих в плані туризму. Готелі та кемпінги Львівської області сплатили 3,4 млн грн податків, що на 17% більше. Заклади розміщення у Львівській області сплатили 60,4 мільйона гривень податків, а в Житомирській області - 2,2 мільйона гривень. Це на 16% більше, ніж минулого року в обох областях відповідно [3].

Висновки. Підсумовуючи, можна зробити наступні висновки: Україна має всі передумови для того, щоб стати однією з провідних рекреаційно-туристичних країн світу, адже ми маємо чудові кліматичні, культурні ресурси, природні поклади, ландшафти, пам'ятки та цікаву історію пов'язану з ними. Але аналіз сучасного стану рекреаційної сфери в країні показує, що ефективність її діяльності стримується низкою невирішених проблем. На деякі можна вплинути, наприклад на відсутність з боку держави достатніх інвестицій. Можна також вплинути на екологічні проблеми, а саме зробити більше законів про збереження та відновлення екології, залучати більше волонтерів для допомоги очищення навколишнього середовища та ін. Вирішивши кожен крок за кроком ми зможемо досягнути великого розвитку у сфері туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Планета мандрівників»: глобальний туризм у сучасному світі.
URL: <https://hromadske.ua/posts/turyzm-v-suchasnomu-sviti> (дата звернення 17.10.2023).
2. Іванух І., Данилишин Б. Природно-ресурсний потенціал України і шляхи підвищення його використання Економіка України. 2008. №1. С. 36-38.
3. Внутрішній туризм. З початку війни понад 45% українців подорожували країною : журнал Forbes Ukraine.
URL: <https://forbes.ua/news/vnutrishniy-turizm-z-pochatku-viyuni-ponad-45-ukraintsiv-podorozhuvali-krainoyu-08092023-15885>. (дата звернення 17.10.23.)